

Sunndal kommune

Spesielle miljøtiltak i jordbruket SMIL

Retningslinjer for bruken av tilskudd 2024 - 2029

Respekt • Omsorg • Ansvar

Innledning

Bakgrunn – St.meld.nr.11(2023-2024)

Strategi for økt selvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmulighetene i jordbruket.

Organisering av arbeidet med retningslinjene

Arbeidet med revidering av retningslinjene følger nesten samme prosedyre som ved forrige revidering: En gruppe på 4 personer sammensatt av representant fra bondelaget, produsentlaget, skoglaget og saueavlslaget i kommunen, samt jordbruksrådgiver og skogbruksrådgiver startet arbeidet med et møte i 2024.

Noen endringer og tilføyelser er arbeidet inn, blant annet noe økte satser for eget arbeid og et tiltak knyttet til fjerning av piggtråd som ble vedtatt tatt inn i fagutvalgsmøte i Teknikk-, miljø- og kulturutvalget i 2023. Forslaget til reviderte retningslinjer ble gjennomgått med medlemmene i gruppa i møte den 05.02.2024.

Politisk vedtak

De endelige retningslinjene ble lagt fram til politisk behandling og vedtatt i teknikk-, miljø- og kulturutvalget 29.05.2025.

Miljøutfordringer i perioden 2024 – 2029

Det er nedfelt i forskrifter som regulerer landbruksdrift at gårdbrukerne skal ta miljøhensyn ved utførelse av drifta. Dette gjelder både jordbruk og skogbruk.

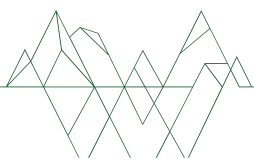
Spesielle miljøtiltak i jordbruket skal bidra til å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensning fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift.

Sunndal kommune har spesielle utfordringer når det gjelder erosjonsutsatte jordbruksarealer, brattlendte bruk, biologisk mangfold og nasjonalt verdifullt kulturlandskap. Vi har seterdaler både i Trollheimen og i Sunndalsfjella som er kombinert med verna areal; Innerdalen landskapsvernområde, Dovrefjell- Sunndalsfjella nasjonalpark og Åmotan-Grøvudalen landskapsvernområde. De to sistnevnte har en randsone der det drives landbruksdrift og der det er registrert en del nasjonalt verdifullt kulturlandskap.

Mange gårdsbruk i Sunndal har mange gamle bygninger, både i nærheten av gårdstunet, men også i form av seterhus og utløer. Det vil også i åra framover være stort behov for midler til istandsetting/vedlikehold av slike hus i kommunen.

En stor utfordring i fremtiden er alle fjøs av nyere dato som går ut av daglig bruk. Disse faller på en måte litt utenom ordningen, men vil etter hvert utgjøre en betydelig bygningsmasse som har behov for midler til restaurering.

Gjengroing er en stor utfordring i Sunndal. Beitebruk vil derfor være viktig for å kunne skjøtte verdifullt kulturlandskap. Et ivaretatt kulturlandskap vil være viktig for reiselivskommunen Sunndal og for at kommunens innbyggere skal få gode opplevelser.

Målsetning for bruk av midlene

[Formålsparagrafen i forskriften](#) «Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket» ligger til grunn for målsetningen.

§ 1. Formål

Formålet med tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. Prosjektene og tiltakene skal prioriteres ut fra lokale målsettinger og strategier.

Virkeområde

§ 2. Virkeområde

Forskriften gjelder for prosjekter/tiltak på landbrukseiendommer jf. jordloven § 12, samt i områder vernet etter lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) og lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner.

Vilkår

I § 3, første ledd står det at tilskudd kan innvilges til foretak som oppfyller vilkårene i PT-forskriften § 2 §3 eller § 4. Så lenge disse vilkårene er oppfylt, er det ikke noe krav at søker mottar produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket. Tilskudd kan dermed også innvilges eier av landbrukseiendom dersom det foregår en produksjon på landbrukseiendommen som oppfylle vilkårene for tilskudd etter forskrift 19. desember 2014 nr. 1817 om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket.

Satt opp i stikkordsform, kan målsetningen for bruken av midlene sies å være:

- Å redusere eventuell forurensning fra landbruket
- Motvirke gjengroing, tap av biologisk mangfold og forfall av gamle bygninger og kulturminner
- Bedre allmennhetens muligheter til ferdsel og opplevelser i kulturlandskapet

Lovpålagte krav

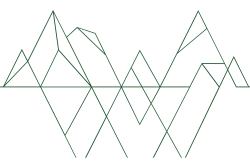
Å følge lovpålagte krav som gjelder kulturlandskap eller forurensning, regnes som en del av den ordinære jordbruksdriften, og skal ikke prioriteres for SMIL-tilskudd.

Når det gjelder tiltak som omfatter beiter og gjerdning, må slike områder og tiltak ha spesielle kvaliteter for å komme i betraktning når det gjelder tilskudd. Spesielle kvaliteter kan være at området er registrert i Naturbase (områder med spesielle naturkvaliteter), er utvalgt område i andre planer eller at det er kulturminner innenfor området.

Statsforvalters fordeling til kommunen

Statsforvalteren i Møre og Romsdal, landbruksavdelinga fordeler midlene til kommunene gjennom en årlig disposisjonsramme. Fylkets fordeling skjer på bakgrunn av:

- gjennomføringsevne, framdrift og oppnådde resultater i kommunen
- kommunenes størrelse i areal, omfang av tiltak og antall eiere/drivere
- variasjoner i behovene fra år til år, sammen med hensyn til forutsigbarhet og kontinuitet

- lokale retningslinjer som beskriver lokale miljøutfordringer og prioriterer miljøtiltak
- realistiske budsjettforslag/kostnadsoverslag

Jordbruket (SMIL)

SMIL-ordningen de siste årene viser at det er behov for rundt 750 000 - 1 million kroner årlig for å kunne gi tilsagn med en akseptabel tilskuddsprosent. Dette med bakgrunn i at gjennomsnittet siste fire år på godkjente kostnadsoverslag er høyt, og godt over 1 million kroner. Med en tilskuddssats på rundt 40-50% i snitt for å gi nok insentiv for å utføre tiltak, er behovet rimelig stort og høyere enn årlig tilskuddsramme. I 2023 var det sterke signaler om større behov fra 2024.

Fordelingen på type midler disse årene viser at det er verneverdige bygninger og digitalt gjerdessystem som får mest tilskudd, men at det hvert år gis tilskudd til andre tiltak også, rydding av gammel kulturmark, rundballepresser og inngjerding av rundballelager for å hindre plast å havne i naturen, blant annet.

Prioriteringer av søknader

Til grunn for all behandling av søknader ligger forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket fastsatt av Landbruksdepartementet 17. februar 2015 med hjemmel i lov av 12. mai 1995 nr. 23 (jordlova) §§ 3 og 18.

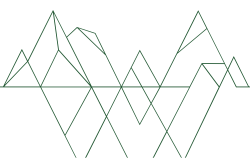
Videre prioriteringer vises nedenfor. Både når det gjelder generelt for SMIL og innenfor tiltaksgruppene.

Overordna kriterier – SMIL

- Tilskudd kan innvilges foretak som oppfyller vilkårene i forskrift 19. desember 2014 nr. 1817 om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket § 2 og § 3 eller § 4.
- Søker må oppfylle vilkår i forskrift 1. juli 1999 nr. 791 om gjødslingsplanlegging og forskrift 1. juni 2015 nr. 1138 om plantevernmidler § 18 femte ledd.
- Søker leier ut jordbruksarealer til tilskuddsberettiget produksjon, kan også søke om tilskudd på sin eiendom.
- Søker må videre ha kart over jordbruksarealene foretaket til enhver tid disponerer, samt andre arealer som foretaket disponerer eller som er av betydning for eller som er påvirket av jordbruksdriften. Kulturminner, områder som er viktige for biologisk mangfold, arealer med risiko for tap av jord og næringsstoffer og andre forhold av miljømessig betydning skal være kartfestet og beskrevet.
- Tiltak som er viktige for kulturlandskapet - spesielt nasjonalt verdifullt kulturlandskap
- Tiltak som kan sees i sammenheng med næringsinteresser (verdiskaping)
- Tiltak som kan komme allmennheten til gode

Kommuneplan

I kommunedelplan for Sunndal kommune 2020-2030 - Samfunnsdelen, beskrives landbruksnæringa som bærebjelken i bygdene i kommunen. Landbruket produserer mat og

trevirke og har betydning for kulturlandskap, bosetting, sysselsetting og næringsutvikling på bygdene.

Utvalgte kulturlandskap

Fjellgardane i Sunndal ble i 2009 valgt som Møre og Romsdal sitt Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Innenfor dette området følger det penger med utnevnelsen i form av tilskudd til arealer, beitedyr og bygninger. Sunndal kommune tok over forvaltninga av ordningen fra 2020 og har de siste årene bevilget hele rammen og omdisponerte midler årlig, i snitt over en million kroner. Behovet for midler er stort.

Skjøtselsplan Grøvudalen

Med bakgrunn i forvaltningsplan for verneområdene på Dovrefjell, samt et ønske fra kommunen over lang tid, ble det i 2009 utarbeidet skjøtselsplan for kulturlandskapet i Grøvudalen. Søknader om SMIL-midler til tiltak som ligger innenfor disse områdene bør få høy prioritet. Søknader her kan få tilskudd fra utvalgte kulturlandskap.

Kulturminneplan Sunndal

Høsten 2023 ble utkast til kulturminneplan for Sunndal for 2023-2028 sendt på høring. Tiltak som er nevnt i vedtatt kulturminneplan bør prioriteres høyt ved søknader om SMIL-tilskudd. Kulturminneplanen er et viktig verktøy for å kunne prioritere tiltak, og nye tiltak som tas inn i planen må få høy prioritet.

SMIL og verneområder

Sunndal kommune har en stor del av arealet sitt innenfor verneområder av forskjellige typer. Mange av søknadene på SMIL- midler har tiltak som ligger innenfor et verneområde. Midler til utarbeiding av nye skjøtselsplaner innenfor verneområdene som verneområdestyret forvalter, kan gis av verneområdestyret på Dovrefjell.

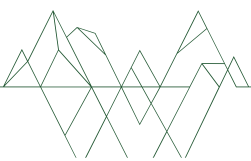
Det at tiltaket ligger i et verneområde er i seg selv ikke et overordnet kriterium, men dersom det er flere tiltak innenfor samme tiltaksgruppe, er det naturlig å prioritere det tiltaket som ligger innenfor verneområdet.

SMIL – Prioritering mellom ulike tiltaksgrupper

Tre ulike Ordningen omfatter tre ulike tiltaksgrupper, som nedenfor er satt opp i tiltaksgrupper prioritert rekkefølge.

1. Forurensningstiltak
2. Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter
3. Kulturlandskapstiltak

Forurensningstiltak er satt som 1. prioritet. Det er hvert år ca. en søknad i denne tiltaksgruppen, så det kan virke unødvendig å sette dette øverst. Det er imidlertid veldig viktig at tiltakene innenfor denne gruppen blir prioritert. Med klimaendringer og mer nedbør vil tiltak knyttet til utbedring og kapasitetsøkning av hydrotekniske anlegg bli mer aktuelt. Tak på åpne gjødsellager skal prioriteres. Dette for å unngå ammoniakktap til luft, da gjerne samtidig

med nedlegging eller nedfelling av organisk gjødsel med slangespreder. Dette vil også hindre regnvann i å skape for høy vannprosent i organisk gjødsel. Dette skaper mer kjøring og høye utslipp av karbondioksid. Søknader om opprydding av gamle private søppelfyllinger kan vurderes. Dette ble tatt inn direkte i utvalgsmøte i teknikk,- miljø- og kulturutvalget den 22.1.2020.

Når det gjelder planleggings- og tilretteleggingsprosjekter er det også av disse ca. en pr. år og prioriteres av samme grunn som ovenfor før kulturlandskapstiltak.

SMIL – Prioritering innenfor samme tiltaksgruppe

En spesifisering av hva som kommer inn under de forskjellige tiltaksgruppene står beskrevet i rundskriv 2021-18 - Kommentarer til regelverk.

Det er satt opp prioritering av søknader i tiltaksgruppene Forurensningstiltak og Kulturlandskapstiltak.

Innenfor tiltaksgruppe Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter er det ikke prioritert mellom tiltak. Disse vurderes for hver søknadsomgang.

Tiltaksgruppe forurensningstiltak – prioritering

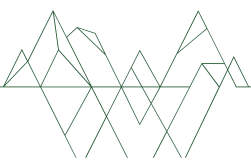
1. Hydrotekniske anlegg (herunder graving av åpne kanaler til erstatning for eksisterende lukka avløp).
2. Særskilte bygningsmessige miljøtiltak (i eller i tilknytning til eksisterende driftsbygning eller driftsopplegg - eks. høytørkeanlegg, avrenning ved utekvever, rundballer, gasstap, luktplager med mer).
3. Omlegging fra drift med åpen åker til mer miljøvennlig og ekstensiv planteproduksjon på spesielt erosjonsutsatte arealer (tilrettelegging for beiting av husdyr og høyproduksjon).
4. Tiltak for å redusere risiko for tap av plantevernmidler (biobed ved påfyllingsplasser)
5. Miljøplantinger og økologiske rensetiltak (fangdammer og vegetasjonssoner).

Tiltaksgruppe kulturlandskapstiltak – prioritering

Tiltak som ivaretar og fremmer:

1. Biologisk mangfold
2. Gammel kulturmark/rydding, gjerding
3. Kulturminner, kulturmiljøer (alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø)
4. Freda bygninger (vedtaksfredet eller automatisk fredet) og verneverdige bygninger (bygninger det er verdt å ta vare på).
5. Tilrettelegging for tilgjengelighet og opplevelser i landskapet, og holde verdifulle områder åpne.

Ved søknader til verneverdige bygninger kan Fylkeskonservator trekkes inn for å bidra med prioritering og vurdering av søknadene. På freda bygninger skal det ikke søkes om og benyttes SMIL midler.

Tilskuddssatser

Som prinsipp ønsker en å få mest mulig ut av bevilgede midler fra Statsforvaltaren. Egeninteresse genererer aktivitet og krav til egeninnsats gjør at prosjektene står sterkere.

Dersom de økonomiske rammene tillater det og i særlige tilfeller kan tilskuddssatsene økes opp til grensene som er satt i forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket.

Tiltak	Tilskuddssats	Kommentarer
Forurensingstiltak: hydrotekniske anlegg, bygningsmessige miljøtiltak.	Inntil 40% av godkjent kostnadsoverslag	Klimaendringer, mer nedbør.
Tak gjødsekkjeller/kum	Inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag	Hindre ammoniakktap til luft og fremme riktig væskeprosent, mindre kjøring osv.
Rundballeplastlager/rundballe lager	Inntil 50% av godkjent kostnadsoverslag	Miljøproblem, mikroplast i naturen.
Forurensingstiltak: omlegging av drifta, miljøplantinger og økologiske rensetiltak	Inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag	
Planleggings- og tilretteleggingstiltak	Inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag	
Kulturlandskapstiltak: Biologisk mangfold	Inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag	For særlig verdifulle områder og for tiltak som medfører stor ulempe eller merarbeid for søker, eller der tiltakshaver er en organisasjon uten evne til egenfinansiering, kan det gis inntil 100 % tilskudd, se forskriften.
Kulturlandskapstiltak: Gammel kulturmark/rydding/gjerding	Inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag	For særlig verdifulle områder og for tiltak som medfører stor ulempe eller merarbeid for søker, eller der tiltakshaver er uten særlig evne til egenfinansiering kan det gis inntil 70 % tilskudd.
Digitale gjerdesystem.	Inntil 50% av godkjent kostnad ved innkjøp av klaver med GPS enhet og batteri.	Løsnere, men engangstilskudd til de som har kjøpt inn og de som ønsker å kjøpe inn kan fremme kulturmiljøene der de kan brukes uten gjerding. Setervoller, gjengrodde viktige naturtyper, gammel kulturmark, utmarksbeite med mer.

Fjerning av piggråd	Det gis kr. 10,- i tilskudd per meter ryddet piggråd som er enten stående eller liggende og er på eller i forbindelse med en gjerde/trase som er kjent på inn eller utmark.	Det skal vedlegges kart over rydde-trase og bilder før tiltaket starter. De gis ikke ekstra tilskudd per meter for nedfalls/kassert gjerde i samme trase eller flere høyder med piggråd per meter.
Kulturlandskapstiltak: Kulturminner og kulturmiljøer	Inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag	Her inngår mindre bygninger på gårdsbruk som er en del av et helhetlig gårdstun/setertun.
Kulturlandskapstiltak: Freda og verneverdige bygninger	Inntil 40 % av godkjent kostnadsoverslag	I særlige tilfeller kan det gis tilskudd inntil 50 %.
Kulturlandskapstiltak: Tilrettelegging for tilgjengelighet/opplevelseskvalitet	Inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag	For slike tiltak bør det inngås samarbeidsavtaler med lag og organisasjoner som kan gå inn med dugnad.

Tabellen er veiledende, og den vurderes hvert år ut fra søknadene som kommer inn og årlig tilskuddsramme. Vedtak i søknadene er administrative.

Søknad

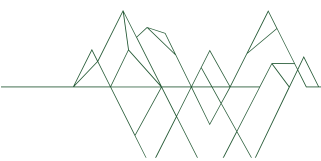
Søknadsfristen for SMIL-midlene settes til 20. februar.

Det søkes på www.altinn.no på fastlagt elektronisk skjema utarbeidet av Landbruksdirektoratet.

Søknaden skal inneholde følgende informasjon:

- Formål
- Planer for prosjektet inkl. framdriftsplan, arbeidsbeskrivelse, tegninger m.m. (skal vedlegges søknaden).
- Kostnadsoverslag (mva må spesifiseres for alle typer tiltak)
- Fotografier evt. tegninger som viser areal, bygninger og/eller landskapselementer det søkes tilskudd til
- Områdets planstatus
- Eventuell fredningsstatus eller forslag til fredning
- Finansieringsplan inkl. egeninnsats
- Avtale om gjennomføring av fellestiltak
- Gjødslingsplan, sprøytejournal og kart over jordbruksarealene skal vedlegges søknaden.

Egeninnsats SMIL godkjennes med følgende timesatser:

Eget arbeid	kr. 375,-
Arbeid med bruk av egen motorsag og lignende	kr. 450,-
Arbeid med bruk av egen traktor m/ utstyr	kr. 700,-

Vedtak

Midlertidig svar

Søkeren får innen tre uker etter at søknad er mottatt, et midlertidig svar tilsendt som forteller søkeren når endelig vedtak vil bli fattet.

Brev med endelig vedtak inneholder følgende hovedpunkt: Bakgrunn, vurdering og begrunnelse, vedtak, vilkår og råd, utbetaling, kontroll, tilbakebetaling, arbeidsfrist og klagemulighet.

Vilkår

Når det gjelder SMIL-midler vil det i de fleste saker være nødvendig å sette vilkår for utførelse av arbeidet.

Arbeidsfrist

For alle SMIL-tiltak vil det i utgangspunktet settes en treårig arbeidsfrist. Etter søknad kan denne kan utvides med ytterligere to år.

Utbetaling

Innvilget tilskudd utbetales etter skriftlig anmodning fra tilskuddsmottaker og når prosjektet eller tiltaket har fått godkjent sluttregnskapet.

Det kan likevel foretas utbetalinger på bakgrunn av godkjent dokumentasjon etter hvert som deler av prosjektet eller tiltaket utføres.

Minst 25 % av tilskudd holdes tilbake inntil arbeidet er fullført og sluttregnskapet er godkjent.

